

Stappenplan medische- en juridische causaliteit inzake ‘whiplash associated disorder’ graad 1 en 2

Jamie Jansen & Gerdo Kuiper¹

In het laatste jaar van HBO-rechten op de Hogeschool Leiden wordt de student uitgedaagd om een praktijkgericht juridisch onderzoek uit te voeren. De studente Jamie Jansen heeft een jurisprudentieonderzoek uitgevoerd naar de medische en juridische causaliteit inzake ‘Whiplash Associated Disorder’ graad 1 en 2. Dit onderzoek heeft geresulteerd in een stappenplan. Aangezien dit stappenplan door de opdrachtgever Mooyman & Partners Letselexpertise als zeer bruikbaar is gekwalificeerd, is besloten om deze resultaten om te zetten in een artikel. Deze bijdrage zal een inzicht geven in het jurisprudentieonderzoek en de resultaten.

Whiplash Associated Disorder

Hans Visser was een gezonde man van 29 jaar oud met veel levenslust. Hij had een leuke baan als manager voor 36 uur in de week. Daarnaast had hij een druk sociaal leven, sportte veel en hield van uitgaan met zijn vrienden. Totdat hij een auto-ongeluk kreeg. Hans werd van achteren aangereden terwijl hij met zijn auto stilstond voor een verkeerslicht. In eerste instantie leek het allemaal mee te vallen. Hij had wat klachten zoals een stijve nek en pijnlijke schouders maar hij dacht ‘dit gaat vanzelf allemaal weer over’. De klachten verergerden daarentegen alleen maar. Hans had de nacht na het ongeval slecht geslapen; hij kon zijn nek bijna niet meer bewegen, had tintelingen in zijn handen en had veel hoofdpijn. De volgende ochtend is Hans naar zijn huisarts gegaan en die heeft hem direct doorverwezen naar een neuroloog in het ziekenhuis. In het ziekenhuis werd hem na het onderzoek verteld dat hij ‘whiplashachtige klachten’ heeft. Een concrete diagnose kon er niet gesteld worden, omdat de neuroloog geen afwijkingen kon zien op foto’s. Naast de fysieke klachten, had Hans ook last van concentratieproblemen en was hij oververmoeid. Hij was niet meer in staat om te werken. Van een levenslustige jonge man is Hans veranderd in een zorgbehoevende, afhankelijke ‘oude’ man. In een klap is het allemaal weg. De officiële naam voor het klachtenpatroon dat ontstaat na een ongeval waarbij krachten inwerken op de nek is een ‘whiplash associated disorder’ (WAD).

WAD graad 1 en 2

Bij een aanzienlijk deel van de gevallen waarin de benadeelde stelt een whiplash te hebben opgelopen, blijkt sprake te zijn van een WAD graad 1 en 2. Bij deze vorm van whiplash geeft de benadeelde aan klachten te hebben en dat deze klachten aanhouden, maar hier liggen geen aantoonbare beschadigingen van het zenuwstelsel of het bewegingsapparaat aan ten grondslag. Zijn er wel dergelijke beschadigingen aantoonbaar, dan is er sprake van een WAD graad 3 en 4. Deze gevallen leiden in de praktijk tot minder discussie.² Nu de zaken waarbij er sprake is van een WAD graad 1 en 2 in de praktijk tot de meeste discussie leiden, zullen deze gradaties van de whiplash centraal staan in dit artikel. De WAD graad 1 en 2-zaken zijn niet alleen voor het slachtoffer, maar ook voor de betrokken professionals zeer frustrerend. Voor zowel een professional die werkzaam is in de letselschadebranche als voor

---

¹ J. Jansen LLB is in augustus 2015 afgestudeerd aan de Hogeschool Leiden bij HBO-rechten, mr. G. Kuiper is als onderzoeksdocent verbonden aan de Hogeschool Leiden en als PhD-kandidaat verbonden aan de Universiteit van Amsterdam.
² P. Oskam en A.M. Reitsma, Whiplash: een andere benadering – Medische vs. juridische causaliteit, *PIV Bulletin* 2015-1, p.1.

het slachtoffer kan het traject dat doorlopen moet worden bij dit soort whiplashzaken zeer langdurig, moeizaam en belastend zijn.

Medische en juridische causaliteit

Een ongeval zoals meneer Visser is overkomen is niet alleen op medisch vlak een probleem, maar ook op juridisch gebied. Een slachtoffer met whiplashklachten dat zijn schade wil verhalen op de wederpartij, loopt vaak tegen het probleem aan dat deze letselschade niet goed aantoonbaar is. Er ontbreekt zagezegd een medisch substraat en dus lijkt ook een causaal verband moeilijk aantoonbaar. Wanneer iemand zijn of haar been breekt door het toedoen van een ander, kan hij of zij deze schade aantonen door simpelweg een foto te laten zien waarop de breuk zichtbaar is. Er wordt dan van een medisch causaal verband gesproken. Medisch causaal verband is zodoende aanwezig indien in medisch opzicht kan worden vastgesteld dat een ongeval heeft geleid tot een bepaalde medisch vast te stellen aandoening.³ Neurologisch is een whiplash echter moeilijk aan te tonen, omdat het vrijwel nooit zichtbaar is op foto's.⁴ Nu het bij een whiplash bijna onmogelijk is om tot een medisch causaal verband te komen, moet gekeken worden naar een andere manier waarop de schade van het slachtoffer verhaald kan worden. Het ontbreken van een specifieke medische aantoonbare verklaring betekent immers niet dat er helemaal geen bewijs geleverd kan worden om het juridische causale verband tussen het ongeval en de schade (de whiplash) vast te stellen. In het arrest *Zwolsche Algemeene vs. De Greef* is in 2001 voor het eerst duidelijk geworden dat een onderscheid dient te worden gemaakt tussen de medische en de juridische causaliteit.⁵ Dit is dan ook de basis voor het onderzoek. De zaak betreft buschauffeur De Greef, die in 1990 van achteren wordt aangereden en stelt daardoor deels arbeidsongeschikt te zijn geraakt. In dit arrest omschrijft de Hoge Raad het begrip stoornis niet alleen als 'stoornissen in de zin van medisch waarneembare beschadigingen of afwijkingen', maar ook als klachten die naar hun aard subjectief zijn maar waarvan niettemin objectief vastgesteld kan worden dat zij aanwezig, reëel, niet ingebeeld, niet voorgewend en niet overdreven zijn. Daarnaast heeft de Hoge Raad in dit arrest vastgesteld dat wanneer het gaat om een stoornis waarvan algemeen bekend is dat slechts in beperkte mate tot concreet waarneembare medische stoornissen valt te herleiden, er geen al te hoge eisen kunnen worden gesteld aan het bewijs wat het juridisch causaal verband moet aantonen.

Op dit arrest volgde in 2013 *Zwolsche Algemeene vs. De Greef II*.⁶ Nota bene 23 jaar na het ongeluk werd deze whiplashproblematiek definitief beslecht. De Hoge Raad kreeg de kans zich voor een tweede keer uit te spreken over de civielrechtelijke gevolgen van De Greefs 'whiplash'. In de hoofdzaak had het hof in 1999 bij eindarrest aangenomen dat de buschauffeur ten gevolge van het ongeval in 1990 voor 50% arbeidsongeschikt is geraakt voor zijn eigen werk en volledig is beperkt in het verrichten van ander werk. Nadat de Hoge Raad in 2001 dit 'plausibiliteitsoordeel' van het hof in stand had gelaten, volgde een afzonderlijke schadestaatprocedure. Hierin werd in hoger beroep de schade berekend op basis van 25% arbeidsongeschiktheid, omdat het hof inmiddels uit arbeidsdeskundig onderzoek was gebleken dat De Greef naast zijn werkzaamheden als buschauffeur toch nog in staat was ander betaald werk te verrichten. In cassatie klaagt De Greef dat het hof in de schadestaatprocedure ten onrechte niet is uitgegaan van het oordeel van het hof in de

---

³ P. Oskam en A.M. Reitsma, Whiplash: Causaal verband in whiplashzaken: een beschouwing vanuit juridisch en medisch perspectief, *TVP* 2014-4, p. 112.

⁴ F. de Jager, D. Geeraths en E. Reinders, 'Whiplashclaims na 8 juni 2001?', *VR* 2002, p. 42.

⁵ HR 8 juni 2001, *NJ* 2001,433.

⁶ HR 20 december 2013, *NJ* 2014/128, m.nt. Tjong Tjin Tai (*Zwolsche Algemeene vs. De Greef II*)

hoofdzaak, waarin van 50% arbeidsongeschiktheid werd gesproken.⁷ De Hoge Raad laat de 'plausibiliteitstoets' van het hof uit 1999 in stand en geeft De Greef gelijk ten aanzien van de periode tot 1999. De bredere betekenis van dit oordeel van de Hoge Raad is de bevestiging dat in whiplashzaken geen sprake is van oordeelsvorming geschoeid op de leest van 'evidence based medicine', maar neerkomt op een 'plausibiliteitstoets' aan de hand van de feiten.⁸ Daarnaast is nog relevant dat volgens de Hoge Raad het hof in de schadestaatprocedure over de periode vanaf 1999 terecht de onderbouwde stelling van de verzekeraar heeft onderzocht, inhoudende dat De Greef naast zijn werk als buschauffeur nog andere betaalde werkzaamheden verrichtte. Dat daaruit na arbeidsdeskundig onderzoek volgens het hof naar voren kwam dat bij de shadebegroting vanaf 1999 moet worden uitgegaan van 'slechts' 25% en niet 50% arbeidsongeschiktheid, acht de Hoge Raad niet onbegrijpelijk of onvoldoende gemotiveerd.⁹ Ten aanzien van dit onderdeel faalt dus het cassatiemiddel van De Greef.

Het laatste relevante arrest dat besproken zal worden komt uit februari 2015: *London vs. X*.¹⁰ In dit arrest werd het slachtoffer in 1994 van achteren aangereden, waarvoor WAM-verzekeraar London de aansprakelijkheid erkende. In de uitgebreide conclusie van A-G Spier¹¹ beschrijft hij dat het in deze zaak een slachtoffer betreft dat ten tijde van het ongeval een baan op betrekkelijk bescheiden niveau van productiemedewerker had. Dit was een bewuste keuze, zodat hij de vereiste tijd kon besteden aan zijn gezin met vier jonge kinderen waarvan twee (ernstig) gehandicapt. Na het ongeval werkte het slachtoffer in het kader van de letselschadezaak actief mee aan omscholing tot technisch tekenaar. Deze nieuwe functie heeft hij weliswaar enige tijd in deeltijd vervuld, maar bleek toch te zwaar in combinatie met de zorg voor het gezin. Het hof neemt aan de hand van de medische expertises in relatie tot het ongeval het bestaan van nek- en cognitieve klachten aan. Ook de mede door de financiële problemen later opgetreden psychische klachten brengt het hof, gelet op de 'ruime toerekening', in rechtens relevant verband met het ongeval. Dit voor het slachtoffer gunstige oordeel wordt door London in cassatie integraal bestreden. Volgens London is het oordeel van het hof in deze zaak exemplarisch voor een bredere lijn in de rechtspraak, die haar wortels vindt in het arrest *Zwolsche Algemeene vs. De Greef* uit 2001 en berust op een verkeerde lezing daarvan. Het cassatieberoep strekt er volgens London uitdrukkelijk mede toe deze rechtspraak 'bij te stellen': in plaats van het aanleggen van steeds maar een 'plausibiliteitstoets', moet de rechter volgens London juist aansluiten bij 'medisch geobjectiverde inzichten' over schade en causaal verband.¹² Tevens geldt volgens London de leer van de 'ruime toerekening' ex artikel 6:98 BW niet in whiplashzaken.¹³ A-G Spier acht het oordeel van het hof evenwel juist en toereikend gemotiveerd. Een 'medisch aantoonbare oorzaak' is zijns inziens niet vereist om het juridische bewijs te kunnen leveren van ongevalgerelateerde klachten en beperkingen. Anderzijds is volgens Spier de subjectieve beleving van het slachtoffer alléén ook niet voldoende. Toch is die beleving zijns inziens niet geheel zonder gewicht: naarmate de stellingen van het slachtoffer geloofwaardiger zijn en ook worden ondersteund door ander bewijs, kan wel degelijk voldoende bewijs bestaan om die stellingen voldoende aannemelijk te achten.¹⁴ De Hoge Raad laat vervolgens het arrest

⁷ A. Kolder, Civiele whiplashzaken, een nieuwe fase, *NJB* 2015-17, p. 1146.

⁸ *Ibid.*

⁹ *Ibid.*

¹⁰ HR 13 februari 2015, *RvdW* 2015, 318 (*London vs. X*).

¹¹ Conclusie sub 3.5.1.

¹² zie ook: P. Oskam en A.M. Reitsma, Reactie op 'Civiele whiplashzaken, een nieuwe fase', *NJB* 2015-25, p. 1660.

¹³ A. Kolder, Civiele whiplashzaken, een nieuwe fase, *NJB* 2015-17, p. 1147.

¹⁴ A. Kolder, Civiele whiplashzaken, een nieuwe fase, *NJB* 2015-17, p. 1147-1148.

van het hof onder toepassing van lid 1 van artikel 81 RO in stand. De uitspraak moet bovendien vooral worden gezien als een bevestiging van de zelfstandige betekenis van het 'standaardarrest' *Zwolsche Algemeene vs. De Greef I* alsmede het juridische beoordelingskader – kort gezegd: geen 'evidence-based' maar 'plausibiliteit' – dat daarop geïnspireerd de afgelopen periode in de lagere 'whiplashrechtspraak' tot stand is gekomen.¹⁵

Praktijkgericht juridisch onderzoek

Eén van de voornaamste redenen waarom veel personenschadezaken over een whiplash gaan, is dat een derde van de verkeersongevallen in 2012 een ongeval met een whiplash betrof.¹⁶ Dit is echter niet de enige reden. Veel whiplashzaken leiden in de praktijk van de letselschade tot discussie. Daarom is dit onderzoek uitgevoerd om letselschade-experts te kunnen adviseren over het aantonen van een juridisch causaal verband voor cliënten met een whiplash. Dit artikel is een uitwerking van het praktijkgericht juridisch onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van het afstuderen aan de opleiding HBO-rechten (Hogeschool Leiden) in opdracht van Mooyman & Partners Letselexpertise. In de probleemanalyse van Mooyman & Partners Letselexpertise ligt het probleem van de juridische causaliteit bij het feit dat de wederpartij moet betalen voor iets wat niet expliciet kan worden aangetoond. Dit leidt in de praktijk vaak tot discussie. Vanwege deze discussies in de praktijk van de letselschade, is in de jurisprudentie onderzocht welke feiten en omstandigheden er worden aangevoerd voor het aantonen van de juridische causaliteit. Waar toetst de rechter aan bij het toewijzen van een schadevergoeding voor schade die niet concreet waarneembaar is? Voor het onderzoek zijn 26 uitspraken geanalyseerd van verschillende rechtbanken en gerechtshoven. Door verschillende zoekcriteria te gebruiken met betrekking tot 'juridisch causaal verband whiplash', kwamen er 167 uitspraken uit op www.rechtspraak.nl.¹⁷ Door deze uitspraken te selecteren op relevantie voor dit onderzoek, zijn er 26 uitspraken overgebleven voor dit onderzoek. Deze uitspraken zijn onderzocht aan de hand van de volgende topics: soort ongeval, soort letsel slachtoffer, argumenten slachtoffer voor het aantonen van de juridische causaliteit, verweer wederpartij tegen de juridische causaliteit, de rechtsvraag en de onderbouwing van de conclusie van de rechter. Deze topics zijn gebruikt om de volgende redenen:¹⁸

- Soort ongeval: door het soort ongeval in de uitspraken te vergelijken, kan gekeken worden of er een bepaald soort ongeval is waarvan de rechter sneller de juridische causaliteit aanneemt.
- Soort letsel slachtoffer: door het letsel van de slachtoffers in de uitspraken met elkaar te vergelijken, kan gekeken worden of de rechter bij een bepaald soort letsel eerder de juridische causaliteit toekent of niet.
- Argumenten slachtoffer: door in de uitspraken te kijken naar de argumenten van het slachtoffer, kan gekeken worden wat het slachtoffer aanvoert wat ertoe leidt dat de rechter het juridisch causale verband aanneemt. Tevens kan gekeken worden bij welke argumenten de rechter geen juridisch causaal verband aanneemt.
- Verweer wederpartij: door de argumenten van de wederpartij in de verschillende uitspraken met elkaar te vergelijken, kan gekeken worden wanneer de wederpartij in het gelijk wordt gesteld en de rechter dus geen juridisch causaal verband aanneemt. Daarnaast kan ook

¹⁵ A. Kolder, Civiele whiplashzaken, een nieuwe fase, *NJB* 2015-17, p. 1148.

¹⁶ T. Kremer, *Dynamiek met recht en rede*, Stichting Personenschade jaarverslag 2012, p. 11.

¹⁷ Zie volledige scriptie: J. Jansen, *Advies voor het bepalen van de strategie bij het aantonen van de juridische causaliteit voor slachtoffers van een WAD graad 1 en 2*, HBO Kennisbank.

¹⁸ Voor een uitgebreidere beschrijving van de methodiek zie volledige scriptie: J. Jansen, *Advies voor het bepalen van de strategie bij het aantonen van de juridische causaliteit voor slachtoffers van een WAD graad 1 en 2*, HBO Kennisbank.

gekeken worden naar wanneer de rechter voorbij gaat aan het verweer van de wederpartij en er wel een juridisch causaal verband wordt aangenomen.

- Rechtsvraag: deze topic is gekozen voor de verduidelijking. Hierdoor kan de lezer van het onderzoek in een oogopslag zien waar het in de betreffende uitspraak omgaat.

- Onderbouwing conclusie rechter: deze topic is gekozen zodat in de verschillende uitspraken vergeleken kan worden op basis waarvan de rechter de juridische causaliteit aanneemt. Op basis hiervan kan advies worden gegeven om zo goed mogelijk de feiten en omstandigheden aan te tonen die nodig zijn voor de juridische causaliteit.

Stappenplan juridische causaliteit

In het arrest Zwolsche Algemeene/De Greef beschrijft de Hoge Raad dus dat om tot een juridische causaliteit te komen – in situaties waarbij specifieke medische aantoonbare verklaringen ontbreken – objectief moet kunnen worden vastgesteld dat de klachten aanwezig, reëel, niet ingebeeld, niet voorgewend en niet overdreven zijn. Tevens heeft de Hoge Raad vastgesteld dat wanneer het gaat om een stoornis waarvan algemeen bekend is dat slechts in beperkte mate tot concreet waarneembare medische stoornissen valt te herleiden, er geen al te hoge eisen kunnen worden gesteld aan het bewijs dat het juridisch causaal verband moet aantonen. In de onderzochte jurisprudentie die na deze uitspraak volgde is te zien dat er drie stappen moeten worden genomen voor het aantoonbaar maken van een juridisch causaal verband.

Allereerst dient het bestaan van de subjectieve klachten (whiplashklachten) te worden vastgesteld. Wanneer het bestaan van de klachten aannemelijk is gemaakt, dient ten tweede het causaal verband tussen de klachten en het ongeval aangetoond te worden. Hiervoor moet komen vast te staan dat het slachtoffer de klachten voor het ongeval niet had, de klachten op zich door het ongeval veroorzaakt kunnen worden en een alternatieve verklaring voor de klachten ontbreekt.¹⁹ Indien het causaal verband tussen de klachten en het ongeval is komen vast te staan, dient als laatste nog aangetoond te worden dat de ‘ongevalklachten’ tevens tot beperkingen leiden. Hiervoor moet het slachtoffer de mate van zijn participatie en activiteiten kunnen aantonen. Dit kan bijvoorbeeld uit het rapport van een arbeidsdeskundige blijken.²⁰

Om tot een goed advies te komen over welke feiten en omstandigheden er aangevoerd moeten worden voor het aantonen van een juridisch causaal verband, is een stappenplan opgesteld. Dit stappenplan kan letselschade-experts helpen bij het voeren van (kortere) causaliteitsdiscussies.

Stap 1 : Het bestaan van subjectieve gezondheidsklachten aantonen.

Hierbij zijn er twee lijnen in de rechtspraak te ontwaren. De eerste lijn komt volledig overeen met de hiervoor beschreven lijn van de Hoge Raad: de klachten moeten aanwezig, reëel, niet voorgewend, niet ingebeeld en niet overdreven zijn. Dit kan aannemelijk gemaakt worden door te verwijzen naar de medische informatie van de behandelaar(s) van het slachtoffer of naar informatie van een medisch adviseur. In een uitspraak werd dit als volgt aangevoerd: “Het slachtoffer heeft de genoemde nek- en hoofdpijn, pijnklachten aan de linkerarm, geheugenklachten, concentratiestoornissen, woordvindingsproblemen en visusklachten steeds weer benoemd in de periode na het ongeval in de contacten met zijn

¹⁹ Rb Utrecht 22 augustus 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX6456.

²⁰ Hof Arnhem-Leeuwarden 5 februari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0801, r.o. 5.4

medisch behandelaars. Daarnaast heeft hij diverse behandelingen ondergaan om de klachten te verminderen.”²¹

In andere uitspraken is ook te zien dat naast bovengenoemde criteria een andere lijn wordt gevolgd. Het bestaan van subjectieve klachten (whiplashklachten) kan ook voldoende aannemelijk worden gemaakt indien er sprake is van een consistent, consequent en samenhangend klachtenpatroon, mits de medische informatie van het slachtoffer dit toelaat. Dit kan onderbouwd worden door aan te voeren dat het slachtoffer sinds het ongeval in de contacten met de medische behandelaar(s) telkens weer klaagt over de ‘ongevalklachten’.²² In sommige uitspraken komen de twee verschillende lijnen ook gezamenlijk aan de orde.²³

Stap 2 : Aantonen van het causaal verband tussen de subjectieve klachten en het ongeval.

Hiervoor moet komen vast te staan dat het slachtoffer de ‘ongevalklachten’ voor het ongeval niet had, de klachten op zich door het ongeval veroorzaakt kunnen worden en een alternatieve verklaring voor de klachten ontbreekt. Dit kan aannemelijk gemaakt worden door medische informatie van het slachtoffer op te vragen en hiernaar te verwijzen. De rechter overweegt dan bijvoorbeeld als volgt: “Uit de beschikbare medische gegevens is gebleken dat er geen enkele aanwijzing is dat het slachtoffer in het verleden vergelijkbare problemen met haar gezondheid heeft gehad. Daarnaast is uit het medisch dossier gebleken dat indien het ongeval haar niet was overkomen de klachten zich niet zouden hebben ontwikkeld.”²⁴

Om aan te tonen dat de klachten op zich door het ongeval veroorzaakt kunnen worden, kan worden aangevoerd dat een verkeersongeval in de vorm van een achteroprijding vaak leidt tot de zogenoemde whiplashklachten. De rechter oordeelt dan als volgt: “Een verkeersongeval in de vorm van een achteroprijding zoals het slachtoffer op 5 november 1998 is overkomen leidt niet zelden tot het ontstaan van zogenoemde whiplashklachten of whiplashachtige klachten, waaronder valt te verstaan klachten aan de nek, bovenrug, schouders alsmede klachten op het cognitieve vlak.”²⁵ De rechter oordeelt niet in elke uitspraak op deze wijze. Vandaar dat er onderscheid wordt gemaakt tussen de uitspraken voor het aantonen van het causaal verband in het algemeen en het aantonen dat de klachten op zich door het ongeval veroorzaakt kunnen worden.

Stap 3 : Aantonen dat de ‘ongevalklachten’ tevens leiden tot beperkingen.

Of de ‘ongevalklachten’ tot beperkingen leiden, zal vastgesteld moeten worden door te verwijzen naar medische informatie van het slachtoffer. In sommige uitspraken is te zien dat rechters een uitzondering maken op het objectief vaststellen van beperkingen. Er wordt dan

---

²¹ Rb Rotterdam 10 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX9800. Zie tevens: Hof Leeuwarden 10 augustus 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN3975 m.nt. Chr. H. van Dijk en Hof 's-Hertogenbosch 26 april 2011, ECLI:NL:GHSHE:2011:BQ2765. Zie verder: Rb Noord-Nederland 14 mei 2014, ECLI:NL:RBNNE:2014:2579, Rb 's-Gravenhage 17 augustus 2013, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX7791, Rb Zutphen 25 oktober 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BY1386, Rb Rotterdam 10 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX9800, Rb Utrecht 27 juni 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX5657.

²² Hof Arnhem-Leeuwarden 5 februari 2013, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0801 en Hof Leeuwarden 9 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9658. Zie tevens: Rb Rotterdam 10 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX9800, Rb Utrecht 22 augustus 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX6456 en Rb Rotterdam 27 maart 2012, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ5996.

²³ Rb Rotterdam 10 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX9800.

²⁴ Rb Rotterdam 27 maart 2012, ECLI:NL:RBROT:2013:BZ5996, zie ook Hof Leeuwarden 9 oktober 2012, ECLI:NL:GHLEE:2012:BX9658, Hof Arnhem-Leeuwarden 5 februari 2012, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0801 en Rb 's-Gravenhage 17 augustus 2013, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX7791.

²⁵ Rb Utrecht 27 juni 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX5657, zie ook Hof 's-Hertogenbosch 2 februari 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BN1779 Rb 's-Gravenhage 17 augustus 2013, ECLI:NL:RBSGR:2012:BX7791, Rb Rotterdam 10 oktober 2012, ECLI:NL:RBROT:2012:BX9800, Rb Zutphen 25 oktober 2012, ECLI:NL:RBZUT:2012:BY1386, Rb Utrecht 27 juni 2012, ECLI:NL:RBUTR:2012:BX5657 en.

een subjectieve invulling geven aan het vaststellen van beperkingen. De rechter overweegt dan als volgt: “Bij de vaststelling van beperkingen dienen ook persoonlijke- en omgevingsfactoren van het slachtoffer te worden meegewogen.”²⁶ Dit kan als onderbouwing worden gebruikt voor het aanvoeren van beperkingen. De rechter geeft dus een ruimere invulling aan het vaststellen van beperkingen.²⁷

Slot

Helaas is de juridische causaliteit bij een whiplash tot nu toe een veelvoorkomend en blijvend discussiepunt. Dit onderzoek hoopt dan ook op een praktische manier een bijdrage te leveren aan de gedachtewisseling over het bepalen van de juiste strategie bij het verhalen van schade waarbij er sprake is van een WAD graad 1 en 2. Er zijn drie stappen die moeten worden genomen voor het aantoonbaar maken van een juridisch causaal verband. Allereerst dient het bestaan van de subjectieve klachten (whiplashklachten) te worden vastgesteld. Dit kan op twee verschillende wijzen: 1) de klachten moeten aanwezig, reëel, niet voorgewend, niet ingebeeld en niet overdreven zijn of 2) er moet sprake zijn van een consistent, consequent en samenhangend klachtenpatroon. Wanneer het bestaan van de subjectieve klachten aannemelijk is gemaakt, dient ten tweede het causaal verband tussen de klachten en het ongeval aangetoond te worden. Hiervoor moet komen vast te staan dat het slachtoffer de klachten voor het ongeval niet had, de klachten op zich door het ongeval veroorzaakt kunnen worden en een alternatieve verklaring voor de klachten ontbreekt. Indien het causaal verband tussen de klachten en het ongeval is komen vast te staan, dient als laatste nog aangetoond te worden dat de ‘ongevalklachten’ tevens tot beperkingen leiden. Hiervoor moet het slachtoffer de mate van zijn participatie en activiteiten kunnen aantonen. Dit kan bijvoorbeeld uit het rapport van een arbeidsdeskundige blijken. Door dit stappenplan te volgen kan op een gestructureerde wijze een goede inschatting worden gemaakt of er sprake is van juridische causaliteit bij WAD graad 1 en 2.

---

²⁶ Hof Arnhem-Leeuwarden 5 februari 2012, ECLI:NL:GHARL:2013:BZ0801.

²⁷ Zie tevens: Hof 's-Hertogenbosch 14 mei 2013, ECLI:NL:GHSHE:2013:CA0786, Hof Leeuwarden 22 juni 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN0730, Hof Leeuwarden 10 augustus 2010, ECLI:NL:GHLEE:2010:BN3975, Hof 's-Hertogenbosch 2 februari 2010, ECLI:NL:GHSHE:2010:BN1779 en Rb Oost-Nederland 13 maart 2013, ECLI:NL:RBONE:2013:CA0284.